

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ДОБРОВОЛЬСЬКА РУФІНА ОЛЕГІВНА

УДК 378.091.2(4ЄС+73):78(045)

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО
СПРЯМУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА
США ДО ЗАСТОСУВАННЯ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Кропивницький – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка, Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Дорошенко Тетяна Володимирівна,
Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
професор кафедри мистецьких дисциплін;

доктор педагогічних наук, професор
Ткаченко Тетяна Володимирівна,
Харківський національний університет
мистецтв імені І. П. Котляревського,
професор кафедри сольного співу
та оперної підготовки;

доктор педагогічних наук, професор
Сулаєва Наталія Вікторівна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
професор кафедри музики імені
Григорія Левченка.

Захист відбудеться «08» травня 2026 року об 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.02 у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1) та на сайті університету за адресою: <https://www.cuspu.edu.ua>.

Реферат розіслано «08» квітня 2026 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Оксана АБРАМОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У соціокультурному просторі інформаційного суспільства у XXI столітті посилюється інтерес науки і практики до розв'язання проблем, у які потрапляє людина в обставинах війни та інших кризових ситуацій; збереження психоемоційного здоров'я, використання тих технологій профілактики синдрому «емоційного вигорання», що створюють комфортні об'єктивні умови для емоційно-психологічної саморегуляції, забезпечують емоційну стабільність особистості та є важливим чинником у досягненні успіхів. Саме інформаційне суспільство характеризується зростаючим потоком інформації, великою кількістю кризових ситуацій, прискоренням темпів суперечливого життя сучасної людини, тому інтенсивність комунікативних зв'язків, пов'язаних з негативом, впливає на психологічне здоров'я людини та якість її життя, душевний баланс і благополуччя, рівновагу й гармонію, здатність до подолання стресу, підтримку працездатності у різних сферах життя і професійної діяльності.

В означеному контексті можемо зазначити, що роль технологій, що ефективно діють на відновлення та збереження психологічного здоров'я людини, регулювання її фізичних, емоційно-психологічних станів, протистояння стресовим ситуаціям значно зростає.

Музична терапія, як одна з найдавніших прикладних форм застосування мистецтва у суспільстві, сьогодні набуває особливого значення. Музична терапія є важливим ресурсом у збереженні та відновленні психологічного здоров'я людини, особливо в умовах війни та інших кризових ситуацій.

Використання музичної терапії в освітньому просторі створює комфортні об'єктивні і суб'єктивні умови для емоційно-психологічної саморегуляції, забезпечує емоційну стабільність людини, запобігає синдрому «емоційного вигорання» і є важливим чинником у досягненні успіхів у навчанні, розвитку та професійній діяльності. Результатом використання музичної терапії в університетському середовищі повинні бути експресія почуттів і позитивні зміни поведінки суб'єктів освіти під час комунікації з оточуючими та рефлексії. Музична терапія сприяє покращенню спілкування, мотивації, уваги, поведінки, поліпшенню пам'яті і здатності до освіти, впливає на емоційну сферу особистості.

Сьогодні музична терапія неможлива без фахівців мистецького спрямування, тому наразі загострюється проблема теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в закладах вищої освіти України до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Процес інтеграції української системи освіти в європейський і світовий освітній простір пов'язаний з переосмисленням вітчизняного досвіду, пошуком механізмів адаптації позитивного зарубіжного досвіду до сучасних реалій, про що йдеться в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до

2021 року» (2013 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) та інших нормативно-правових актах. Сучасні реалії потребують вирішення проблем підготовки фахівців, які усвідомлюють свою соціальну відповідальність, постійно дбають про власне особистісне й професійне зростання.

Інтеграція України у світовий освітній простір зумовлює необхідність вивчення й впровадження у систему професійної освіти нашої країни зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців мистецького спрямування, зокрема досвіду їхньої підготовки до застосування музичної терапії у професійній діяльності. Країни Європейського Союзу та Сполучені Штати Америки мають вагомні педагогічні досягнення та розвинену систему професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності. Теорія і практика освіти в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності ґрунтується на давніх багатонаціональних та історичних традиціях і залежать від державної політики в галузі освіти.

Теоретичні концепції з впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської терапії досліджено такими зарубіжними науковцями, як: К. Айген, Г. Анделл, М. Баттертон, Е. Боксілл, К. Брусція, Т. Віграм, М. Вінкельман, А. Вудвард, Р. Гарред, М. Геретсеггер, Й. Гокс, П. Горден, П. Гоук, К. Кліффорд, С. Лі, Т. де Нора, К. Макферран, М. Мерсадаль-Бротонс, М. Мойєд, М. дель Мораль, Д. Олдрідж, Р. Перкс, С. Поч, М. Річардс, Р. Рольвесйорд, С. Саарікалію, П. Саббателла, М. Сакс, А. Санчес-Прада, М. Сканланд, Х. Смеєстерс, Б. Стідж, М. Таут, В. Томпсон, Р. Тупкер, К. Чейз, Г. Шлауг та ін.

Зауважимо, що в умовах інформаційного суспільства теорія і практика музичної терапії продовжує динамічно розвиватися у країнах Західної Європи та США. Сучасні науковці цих країн дійшли до висновку, що ідентифікація психогенних чинників у розвитку захворювань є показанням до призначення психотерапевтичних заходів. Водночас дослідники підкреслюють, що відкритими залишаються питання пошуку методів, які тією чи іншою мірою поєднують вплив на ментальний, психічний та фізичний рівень існування людини і дозволяють таким чином здійснювати індивідуальну психосоматичну гармонізацію особистості. Вчені вказують, що зазначена проблематика може бути застосована до такого виду оздоровчої практики, як музична терапія.

Незважаючи на певні відмінності в історичному, соціальному й культурному аспектах країн Європейського Союзу, США та України, функціональна спільність національних педагогічних систем дає можливість творчого використання зарубіжного досвіду фахівців мистецького спрямування, сприяє вдосконаленню й покращенню української системи мистецької освіти в цілому.

Актуальність зазначеної проблеми загострює те, що питання застосування музичної терапії у професійній діяльності майбутніх фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США не мали достатнього відображення у наукових працях. У соціокультурному та освітньому

просторі України проблемі використання музичної терапії та підготовці для цього фахівців мистецького спрямування до недавнього часу зовсім не приділялася увага.

Проблемі музичної терапії, функціонування музичної терапії в сучасному соціокультурному та освітньому просторі нашої країни присвячені наукові праці вітчизняних учених: О. Антонової-Турченко, О. Безклинської, Н. Вареника, В. Верховинця, В. Газолишина, В. Гриньової, В. Драганчук, Л. Дробот, Н. Дячук, Н. Євстігнєєвої, Л. Кияновської, С. Ковальової, О. Львова, І. Малашевської, І. Мірошник, С. Нечай, Н. Обухової, О. Плаксіної, Г. Побережної, Л. Пушкар, М. Семенюк-Брунського, Т. Строгаль, Л. Худиної, О. Федій, Г. Шанских та ін.

Матеріали вказаних вище наукових розвідок значно розширили сферу досліджуваної проблеми та мають вагомий педагогічний потенціал для багатовекторного вивчення процесу професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності. Однак, незважаючи на розроблену наукову базу і практичне втілення результатів досліджень вчених, слід відзначити недостатнє вивчення досвіду підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності. На сьогодні науковцями України систематизовано лише окремі аспекти наукового знання щодо музичної терапії, яка впроваджується в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США. Так, не узагальнено провідний міжнародний досвід із питань залучення студентської молоді до занять з музичної терапії в провідних університетах світу, не обґрунтовано систему заходів щодо залучення здобувачів освіти до цих занять, не систематизовано дані з особливостей змісту занять із засобами музичної терапії.

Потреба цілісного наукового осмислення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності зумовлюється низкою суперечностей між:

– викликами, що стоять перед Україною, вимогами ринку праці та реальним станом підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, необхідністю підвищення рівня їхньої професійної компетентності;

– зростанням вимог до професійної підготовки фахівців мистецького спрямування та недостатнім рівнем її науково-методичного забезпечення, недоліками і прогалинами в організації освітнього процесу у ЗВО України;

– пріоритетами інтеграції України в європейський й світовий освітній простір, що зумовлюють адаптацію національної системи освіти до відповідних критеріїв і стандартів та потребою збереження національних особливостей і здобутків у професійній підготовці фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії;

– недостатнім рівнем вивчення найкращих зразків зарубіжного досвіду з підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії

у професійній діяльності та потребою його екстраполяції в освітній процес ЗВО України.

Актуальність і соціальна значущість порушеної проблеми, недостатнє її розроблення й наукове обґрунтування в педагогічній теорії та практиці, доцільність вивчення й запозичення зарубіжного досвіду в галузі підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії зумовили вибір теми дослідження – **«Теорія і практика підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний № 0116U003481). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 4 від 26 вересня 2022 р.) та уточнено вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 6 від 28 травня 2024 р.).

Мета дослідження – розкрити й цілісно схарактеризувати розвиток теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності та з'ясувати перспективи її вдосконалення в сучасних ЗВО України.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз розробленості наукової проблеми.
2. Розкрити тенденції функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторі країн Європи та США.
3. З'ясувати стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.
4. Обґрунтувати концептуальні засади підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.
5. Проаналізувати сучасні моделі професійної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності
6. Визначити перспективні напрями творчого застосування зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в закладах вищої освіти України.

Об'єкт дослідження – підготовка фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США.

Предмет дослідження – теорія і практика підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Концепція дослідження. Концептуальним орієнтиром дисертаційної роботи є цілісне наукове осмислення розвитку теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності. Провідна ідея дослідження ґрунтується на положенні про те, що теорія і практика освіти в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності ґрунтуються на давніх багатонаціональних та історичних традиціях і залежать від державної політики в галузі освіти. Країни Європейського Союзу та Сполучені Штати Америки мають вагомий педагогічний досвід та розвинену систему професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, окремі аспекти якої можуть бути взяті для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування в закладах вищої освіти України у контексті актуалізованого зарубіжного досвіду.

У ракурсі нашої концепції зазначимо, що мистецька освіта повинна формувати у майбутніх фахівців мистецького спрямування компетентності з музичної терапії для подолання психоемоційних проблем людини та розвивати навички застосування музичної терапії у своїй професійній діяльності, що ґрунтується на вмінні здобувачів визначати емоційні якості музичних переживань людини. Важливим завданням мистецької освіти майбутніх фахівців з музичної терапії є об'єктивізація діагностичних та оздоровлюючих методів в інтерпретації отриманих результатів, для оцінки ефективності та підбору музично-терапевтичних програм.

Концепцію дослідження увиразнюють три взаємопов'язані *складники*:

Методологічний складник визначається дефініціюванням крізь призму наукового дискурсу поняттєво-термінологічного апарату дослідження системи підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США та системою координат, що окреслюють й проєктують стратегію дослідження у вигляді основних наукових підходів, принципів, сукупності загальнонаукових і міждисциплінарних методів, які визначають напрями пізнавальних дій і операцій відповідно до науково-дослідницьких завдань.

Теоретичний складник становлять осмислені й систематизовані концепти, ідеї, положення, погляди, сформульовані й представлені вченими різних галузей знань, які в певних ракурсах розкривають проблеми підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США, науково-методичного забезпечення освітнього процесу у ЗВО та ін. У своїй сукупності, разом із методологічним складником, вони створюють науково-теоретичне підґрунтя для предметного цілісного дослідження теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності та з'ясування можливостей використання цього досвіду у ЗВО України.

Технологічний складник визначає й проектує концептуальну лінію дослідження у двох основних аспектах. Перший – окреслює логіку і стратегію науково-дослідницького процесу, починаючи від збору, систематизації, аналізу джерельної бази дисертаційної роботи, обґрунтування її структури, змістового наповнення й завершуючи оформленням наукового апарату, формулюванням теоретичних положень і висновків, додатків тощо. Другий складник спрямовує на вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду задля вдосконалення системи професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності у ЗВО України в напрямі складної, багатоаспектної, динамічної модернізації її змісту.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні філософські ідеї і положення про взаємозв'язок, взаємозумовленість і цілісність явищ і процесів об'єктивної дійсності; філософські концепції освіти, а також висвітлення взаємозв'язку і взаємодії різних підходів загальнонаукової й конкретнаукової методології до вивчення порушеної проблеми, а саме: інтегративного, дослідницького, практичного, рефлексивного, міждисциплінарного.

Означені підходи ґрунтуються на сукупності наукових принципів: індивідуалізація, активне залучення студентів до освітнього процесу, орієнтація на розвиток практичних навичок, інтердисциплінарність, налагодження співпраці з практикуючими фахівцями.

Сукупність визначених підходів та принципів забезпечує цілісність, ефективність та комплексність дослідження теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Методи дослідження. Відповідно до завдань наукового пошуку використовувався комплекс взаємопов'язаних та взаємодоповнювальних методів дослідження, серед яких:

– *теоретичні*: аналіз, синтез та узагальнення основних положень наукових праць і нормативних державних документів, доповідей національних комісій США з питань якості підготовки фахівців мистецького спрямування, її реформування й перспектив; індукція та дедукція – для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між педагогічними, політичними, соціальними та культурними явищами і процесами в країнах Європи та США; структурно-системний аналіз – з метою теоретичного обґрунтування проблеми; термінологічний аналіз – для визначення основних базових понять дослідження; логіко-гносеологічний аналіз емпіричних даних та окремих теоретичних положень, метод наукової ідентифікації – для аналізу наукових джерел з метою забезпечення достовірності одержаних результатів; компонентно-структурний, системно-структурний, системно-функціональний методи – з метою виділення основних компонентів системи підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії в країнах Європи та США, обґрунтування закономірностей та виявлення особливостей її розвитку та ін.;

– *емпіричні*: прогностичний (експертні оцінки, моделювання) метод – для

виявлення стану розробленості проблеми в педагогічній теорії і практиці та встановлення можливості використання досвіду підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності у системі вищої освіти України та ін..

Джерельну базу дослідження становлять: офіційні документи та матеріали про розвиток системи підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності, зокрема закони, нормативні документи, рекомендації; статистичні дані про розвиток професійної освіти, мережу закладів вищої освіти у країнах Європи та США; доповіді національних комісій США про стан, тенденції й перспективи розвитку мистецької освіти, про підвищення статусу та професіоналізму фахівців мистецького спрямування; освітні програми, навчальні плани закладів вищої освіти різних рівнів підготовки фахівців мистецького спрямування у країнах Європи та США, програми навчальних курсів; наукові праці зарубіжних філософів, соціологів, психологів, істориків, критиків освіти, фахівців професійної освіти й професійної педагогіки; довідково-енциклопедична література країн Європи та США; періодичні зарубіжні видання з проблем порівняльної педагогіки, міжнародної освіти та підготовки фахівців мистецького спрямування; анотовані бібліографії з різних проблем педагогічної освіти; банк даних електронної документації різних закладів мистецької освіти США та Європейського Союзу; матеріали соціологічних опитувань; монографії й наукові збірники американських та інших зарубіжних науковців з проблеми дослідження; педагогічна періодика США та країн Європи; наукові праці (монографії, дисертації, статті) зарубіжних, українських науковців; матеріали науково-практичних конференцій, присвячені проблемам розвитку мистецької освіти, підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Джерельна база дисертації є достатньою для цілісного дослідження розвитку теорії і практики професійної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Наукова новизна здобутих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– здійснено цілісний науковий аналіз проблеми підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності та визначено й теоретично обґрунтовано можливості використання в Україні зарубіжного досвіду роботи щодо організації та проведення відповідної підготовки фахівців до професійної діяльності в системі вищої освіти; схарактеризовано етапи становлення та розвитку музичної терапії в країнах Європи та США та розкрито тенденції функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторах країн Європи та США; з'ясовано і проаналізовано сучасні моделі професійної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній

діяльності; узагальнено актуальний для розвитку сучасної системи вітчизняної освіти зарубіжний досвід та визначено перспективи вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в Україні у контексті актуалізованого зарубіжного досвіду;

– *уточнено* особливості підготовки музичних терапевтів в університетах Європейського Союзу та США; поняття «музична терапія», «музична терапія у соціокультурному просторі», «музична імпровізація», «культурна компетентність», «соціальна компетентність», «супервізія»;

– *удосконалено* форми, методи, засоби та технології підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності;

– *дістали подальшого розвитку* теоретичні засади осмислення підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності в умовах формування єдиного світового освітнього простору.

До наукового обігу введено нові документи з проблеми підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності, які в Україні ще не публікувалися.

Практичне значення результатів дослідження. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі розробки освітніх стандартів й освітніх програм із професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, для створення та впровадження в освітній процес закладів вищої освіти нових освітніх компонентів, навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування; для розширення та оновлення змісту навчальних курсів «Арт-комунікації в мистецько-педагогічному просторі», «Валеологія», «Естетотерапія», «Історія зарубіжної музики», «Методологія музично-педагогічних досліджень», «Музична терапія», «Педагогічна майстерність», «Психологія», «Світова музична література» тощо; у проведенні наукових досліджень з означеної проблематики; у розробці програмних документів щодо вдосконалення освітньої діяльності у ЗВО України, реформуванні національної системи вищої і професійної освіти та в організації системи перепідготовки і підвищення кадрів у галузі мистецької освіти.

Особистий внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві. У статтях: «Моделювання професійної підготовки музичних терапевтів в університетах ЄС та США» (внесок автора 50 %) автором розкрито теоретичні підходи до моделювання професійної підготовки музичних терапевтів у Європі та Сполучених Штатах Америки, «Ukrainian music therapy as a phenomenon of modern university education: trends of development and formation», проаналізовано досвід використання музичної терапії в університетах країн світу, «Музична терапія як професія: порівняльний огляд освітніх програм у європейському

просторі» (внесок автора 50 %) здійснено огляд існуючих докторських програм у сфері музичної терапії та досліджено їхній вплив на розвиток наукової бази, підвищення статусу професії музичного терапевта у міжнародному контексті; у статтях, розміщених у міжнародних наукометричних базах, а саме: «Philosophical comprehension of the formation and development of Ukrainian culture in the context of military realities: the geopolitical aspect» (Web of Science) (внесок автора 40 %) автором висвітлено аксіологічні виміри української народної і національної культури в умовах війни, «Digitalization of the Educational Process in the Field of Culture and Art: Challenges and Prospects» (Scopus) (внесок автора 35 %) охарактеризовано особливості організації мистецької освіти з урахуванням вимог сучасного цифрового суспільства, «Modern Trends in Teaching Artistic Techniques and Methods: Analysis of Approaches to the Development of Artists» (Scopus) (внесок автора 40 %) з'ясовано основні рушійні сили, що формують сучасну парадигму мистецької освіти, «Strategies for the Preservation of Cultural Heritage through Art and Education: A Comprehensive Approach and Evaluation of Effectiveness» (Scopus) (внесок автора 40 %) здійснено оцінку ефективності стратегій збереження культурної спадщини через взаємодію освіти та мистецтва.

Апробація та впровадження результатів дисертації. Результати дослідження були оприлюднені та обговорені на науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема: *міжнародних* – «Information and its impact on social processes» (Флоренція, Італія, 2023), «Prospects for the development of science and the environment» (Гельсінкі, Фінляндія, 2023), «Наукова весна – 2023» (Дніпро, 2023), «Scientific progress: innovations, achievements and prospects» (Мюнхен, Німеччина, 2023), «Research activities and achievements in pedagogy and psychology» (Рига, Латвія, 2023), «Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Кривий Ріг, 2023), «Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (Чернігів, 2023), «Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін» (Київ, 2023), «Вектори розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в умовах глобалізації» (Полтава, 2023), «Мистецтво у кризові періоди: навчання і терапія» (Вінниця, 2023), «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2024), «Мистецтво у кризові періоди: навчання і терапія» (Львів, 2024), «Мистецтво та мистецька освіта в сучасному європейському соціокультурному просторі» (Запоріжжя, 2025), «Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку» (Вінниця, 2025); *всеукраїнських* – «Мистецтво та освіта в контексті європейського виміру» (Вінниця, 2022), «Мистецтво та освіта в контексті національних традицій та сучасних трансформацій» (Вінниця, 2023), «Філософія культурно-мистецької освіти» (Київ, 2023), «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (Одеса, 2023).

Результати дослідження *впроваджено в освітній процес* Мукачівського державного університету (довідка № 979 від 07.05.2024 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/273 від 07.05.2024 р.), Центральноукраїнського

державного університету імені Володимира Винниченка (довідка 23-н від 09.05.2024 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка 993 від 10.05.2024 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/01/1353 від 10.05.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка 08-242/3 від 20.05.2024 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 278/04-а від 06.05.2024 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка 43/24 від 23.05.2024 р.).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії «Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти» зі спеціальності 015 Професійна освіта було захищено в 2020 році. Її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувались.

Публікації. Результати дисертаційної роботи висвітлено в 48 наукових працях (38 – одноосібних): 29 відображають основні результати дослідження (з них 23 статті у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України, 5 статей в наукових виданнях, що входять до баз Scopus та Web of Science Core Collection, 1 розділ монографії); 19 публікацій, які додатково відображають наукові результати докторської дисертації: 18 тез у матеріалах науково-практичних конференцій, 1 стаття в іншому виданні.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів з висновками до кожного, списку використаних джерел до кожного з них (всього 503 найменування, з них – 396 іноземними мовами), загальних висновків і 5 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 492 сторінки, з них 350 – основного тексту. Робота містить 4 таблиці та 1 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; обґрунтовано концептуальні, методологічні та теоретичні засади дослідження; окреслено методи дослідження; проаналізовано джерельну базу; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та подано відомості про впровадження результатів наукового пошуку; схарактеризовано особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві; подано відомості про апробацію результатів дослідження; окреслено структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «*Феномен музичної терапії як об'єкт наукового дослідження*» – розкрито історико-філософські, культурно-мистецькі та психолого-педагогічні основи поняття «музична терапія», здійснено ретроспективний аналіз етапів становлення музичної терапії та суміжних дисциплін в країнах Європи та США, досліджено феноменологію поняття «музична терапія» в сучасному науковому дискурсі країн Європи та США.

У процесі дослідження встановлено, що вже на найдавніших етапах розвитку сучасної цивілізації музичне мистецтво утвердилося у суспільній свідомості як активний терапевтичний засіб, поширилася музикотерапевтична практика.

З'ясовано, що Сполучені Штати Америки були першою країною, яка розвинула музичну терапію як сучасну професію та дисципліну: у 1944 р. університетом штату Мічиган розроблено першу навчальну програму з музичної терапії; у 1945 р. Національною музичною радою було сформовано комітет із музичної терапії; у 1946 р. Канзаський університет запровадив перший повний академічний курс музичної терапії; у 1950 р. утворено Національну асоціацію музичної терапії (NAMT); у 1971 р. засновано Американську асоціацію музичної терапії (ААМТ); у 1998 р. NAMT і ААМТ об'єднано в єдину спільну організацію під назвою Американська асоціація музичної терапії (АМТА).

Також були ранні європейські ініціативи, такі як австрійська музична терапія, витоки якої беруть свій початок у Відні. З другої половини 1940-х рр. у популяризації музичної терапії як ефективного методу лікування визначну роль відіграла Віденська школа (Wiener Schule der Musiktherapie). Її представники не тільки сприяли визнанню спеціальності як рівноцінної серед медичних, а й започаткуванню навчальних програм для музикотерапевтичної освіти. У листопаді 1958 р. було офіційно зареєстровано Товариство сприяння музиці в цілющих мистецтвах (Gesellschaft zur Förderung der Musikheilkunde). У 1969 р. відбувся міжнародний симпозіум із проблем використання музики в медицині та стартував перший курс музичної терапії в Академії музики та виконавських мистецтв у Відні.

У 1976 р. сформовано Асоціацію професійних музичних терапевтів (АРМТ) з першим керівником Анджелою Фенвік. У 1986 р. Сертифікаційний комітет музичних терапевтів (СВМТ) акредитований Національною комісією з сертифікації агентств. В даний час СВМТ є організацією, відповідальною за сертифікацію практикуючих музичних терапевтів. У 1995 р. Центр Нордоффа-Роббінса розпочав першу очну підготовку з музичної терапії на рівні магістра. З 2006 р. всі тренінги з музичної терапії мали бути на рівні магістра, а можливості для здобуття ступеня доктора філософії з музичної терапії стрімко зростали. У 2008 р. розпочалася робота з створення нової організації, що об'єднує BSMT і АРМТ, внаслідок чого в 2011 р. була сформована нова організація – Британська асоціація музичної терапії (ВАМТ).

З'ясовано, що перше теоретичне обґрунтування музичної терапії було зроблено Руудом у 1970-х рр. у праці «Музична терапія та її зв'язок із сучасними теоріями лікування» («Music Therapy and Its Relationship to Current Treatment Theories»), у якій він зосередився на теоріях медицини та психології, вказавши при цьому, що музична терапія має також охоплювати соціологічні аспекти. Зовсім інший напрямок був розроблений Айгеном у 1991 р., який стверджував, що музичні терапевти повинні розробляти «фундаментальні теорії», засновані на вивченні практичних аспектів музичної терапії, а не екстраполювати теорії з інших дисциплін. У 1995 р. Анделл запропонував гнучкий підхід, згідно якого

теоретичні положення запозичені з інших суміжних наук можуть еволюціонувати у процесі інтеграції і сприяють більш фундаментальному розумінню музичної терапії.

Виокремлено наступні теоретичні напрями, які відображають еволюцію музичної терапії як професійної дисципліни: музична терапія з медичної точки зору, музична терапія з поведінкової точки зору, музична терапія з психодинамічної точки зору, музична терапія з гуманістичної точки зору, музична терапія у трансперсональній перспективі, музична терапія орієнтована на культуру, музична терапія орієнтована на музику, музична терапія з педагогічної точки зору.

Феноменологічний підхід до музичної терапії дозволяє розглядати музику як особливий вид мови, що може використовуватися для комунікації та вираження емоцій. Цей підхід підкреслює важливість індивідуального підходу до кожного пацієнта та необхідності врахування його особливостей під час музичної терапії.

Феноменологія музичної терапії в Європі та США включає в себе розуміння музики як ефективного форми лікування та засобу зняття стресу, визнання професії музичного терапевта як важливої складової здоров'язбережувальної ланки. Встановлено, що більшість країн Європи та США надають перевагу інтеграції музичної терапії в систему охорони здоров'я та освіти.

У другому розділі – *«Тенденції функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторі країн Європи та США»* – проаналізовано розвиток музичної терапії у соціокультурному просторі країн Європи та США, визначено місце музичної терапії в змісті сучасної університетської освіти країн Європи та США, з'ясовано стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Визначено, що музична терапія має тривалу історію входження у соціокультурний простір країн Європи та США. Аналіз підходів до музичної терапії в різних країнах довів, що єдиного визначення музичної терапії немає. Теорії, що лежать в основі музичної терапії та методи її застосування можуть відрізнятися в залежності від країни. Ці варіації пов'язані з культурними впливами, а також з традиціями музичної терапії, підходами та теоріями, які використовуються музичними терапевтами.

У процесі дослідження з'ясовано, що музична терапія у соціокультурному просторі – це один із параметрів соціального і культурного розвитку суспільства, який слід розглядати з позицій змісту і структури цього суспільства. Рівень розвитку музичної терапії можна дослідити через діяльність асоціацій, громадських організацій, проєктів, програм, віртуального медіапростору та інших складових соціально-культурного простору, які використовують музичну терапію як засіб досягнення своєї мети.

Дослідники в галузі музичної терапії відзначають широкий діапазон ефективності її застосування: розвиток комунікативних навичок та реабілітація

пацієнтів з органічними ураженнями нервової системи, формування здатності до релаксації, розвиток творчих здібностей, творчого мислення, естетичних потреб, корекція та відновлення емоційної сфери, регуляція діяльності функціональних систем, терапія болю тощо.

Встановлено, що незважаючи на відмінність підходів у напрямках, методах музичної терапії, поясненні та інтерпретації результатів впливу музики на людину, очевидним є зростаючий інтерес до цієї галузі.

Сучасні функції музичного терапевта у соціокультурному просторі полягають у проведенні сеансів музичної терапії, з опорою на попередньо вивчені дані, враховуючи фізичні, емоційні, соціальні та психологічні потреби пацієнта.

Доведено важливість розгляду музичної терапії як методу психотерапії, який базується на лікувальному впливі музики на психіку особистості. Музична терапія є системою психосоматичного регулювання людського організму, в процесі якого акустичними хвилями музики здійснюється вплив на духовну, емоційну, тілесну сфери пацієнта.

З'ясовано, що важливим завданням музичної терапії у соціокультурному просторі країн Європи та США є об'єктивізація діагностичних та лікувальних методів в інтерпретації отриманих результатів для оцінки ефективності та підбору музично-терапевтичних програм.

Ефективність музичної терапії у суспільстві підтверджена представниками різних наукових шкіл Європи та США. Численними дослідженнями, спрямованими на вивчення можливостей музичної терапії, виявлено її гармонізуючу роль як антистресової активаційної терапії при порушеннях адаптації, що має психосоматичну природу та проявляється у вигляді емоційного стресу. Впровадження музичної терапії в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США є дієвим механізмом вирішення зазначених питань, тому що саме музична терапія є ефективним засобом впливу на людину, що спрямований на збереження та відновлення її психологічного здоров'я.

Також встановлено, що впровадження музичної терапії в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США є одним із ефективних механізмів вирішення проблем в освітньому просторі, який створює сприятливі умови для емоційно-психологічної саморегуляції, забезпечує емоційну стабільність суб'єктів освітнього процесу, запобігає синдрому «емоційного вигорання» і є важливим чинником у досягненні успіхів у навчанні, розвитку та в майбутній професійній діяльності.

Метою сучасної університетської освіти країн Європи та США є навчання, виховання, гармонійний розвиток, соціалізація та формування духовно-моральної особистості, яке відбувається із застосуванням здоров'язберігаючих технологій.

У змісті сучасної університетської освіти провідних країн Європи та США домінує підхід до професійної підготовки, спрямований на формування здатностей музичного терапевта встановлювати конструктивну взаємодію з пацієнтом та ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

З'ясовано, що ефективному впровадженню музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти США сприяла розробка стандартів підготовки бакалаврів, магістрів та докторів філософії з цієї спеціальності; діюча система ліцензування, сертифікації і неперервна освіта музичних терапевтів.

Виявлено, що хоча навчальні програми музичної терапії в різних коледжах і університетах США відрізняються, існує загальний підхід до професійних компетенцій випускників. Американська асоціація музичної терапії встановила стандарти, засновані на компетентностях, оволодіння якими забезпечує якісну освіту та практичну підготовку у галузі музичної терапії. Асоціація постійно оновлює ці компетентності з урахуванням того, які знання, уміння, навички та здібності необхідні для виконання обов'язків різних рівнів і типів та забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності.

У США велике значення надається практичній підготовці майбутніх музичних терапевтів – так званій супервізії з музичної терапії. Ця діяльність передбачає постійні консультації з іншим досвідченим працівником у сфері музичної терапії щодо нової ролі супервізованого або його подальшого зростання як клініциста. Клінічне спостереження забезпечує підтримку супервізованому для його розвитку як музичного терапевта.

Кваліфікований музичний терапевт у США повинен мати ступінь бакалавра (або його еквівалент) чи вищий рівень освіти за програмою музичної терапії, затвердженою Американською асоціацією музичної терапії (АМТА), а також успішно завершити щонайменше 1200 год. клінічної практики під супервізією, що передбачає проходження доінтернатурної та інтернатурної підготовки за програмою, схваленою АМТА, Національним реєстром або університетськими програмами інтернатури. Після успішного завершення академічної та клінічної підготовки за програмою, акредитованою АМТА або її міжнародним еквівалентом, фахівець отримує право складати національний сертифікаційний іспит, який проводить Сертифікаційна рада музичних терапевтів (СВМТ). Отримавши сертифікат, музичний терапевт зобов'язаний дотримуватися Кодексу професійної практики СВМТ та кожні п'ять років проходити повторну сертифікацію в межах програми безперервного професійного розвитку.

Сприяють ефективному впровадженню музичної терапії в освітній простір США поділ функцій між різними установами. АМТА займається освітою та клінічною підготовкою музичних терапевтів, а рада СВМТ сертифікує їх та контролює неперервну освіту фахівців цього профілю.

Встановлено, що така країна як Австрія є найбільш прогресивною серед членів ЕМТС з впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти. Так, з 2009 р. музична терапія в Австрії регулюється Законом про музичну терапію. Всі працюючі музичні терапевти повинні бути зареєстровані і становлять однорідну групу, що уможливорює їх неперервну підготовку у цій галузі. В Австрії музична терапія є юридично визнаною медичною професією. Музичні терапевти становлять професійну групу, чітко визначену законом. Як наслідок цього, до професійної підготовки здобувачів освіти в цій сфері

висуваються особливі вимоги. Університети, що забезпечують професійну підготовку з музичної терапії, знаходяться в трьох містах Австрії: Грац, Кремс та Відень. З'ясовано, що в університетській освіті Австрії відбувається ефективна професійна підготовка музичних терапевтів і здійснюються сучасні наукові дослідження, результатом яких є запровадження нових концепцій в цій сфері.

У процесі дослідження визначено сучасні тенденції функціонування музичної терапії в освітньому просторі ЗВО країн Європи та США: консолідація дисципліни і професії музичного терапевта; інтеграція музичної терапії в систему освіти і охорони здоров'я; визнання професії музичного терапевта на законодавчому рівні; впровадження у зміст професійної підготовки фахівців з музичної терапії курсів присвячених особливостям діагностики пацієнтів; підготовка фахівців з музичної терапії за різними рівнями вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор філософії); накопичення і поширення знань і досвіду у галузі музичної терапії.

Проаналізовано погляди науковців та практиків країн Європи та США щодо становлення музичної терапії і на цій основі сформульовано власне визначення поняття «музична терапія». Музична терапія – це професійне використання музики та її елементів у роботі з окремими особами, групами, родинами чи спільнотами, які прагнуть оптимізувати якість життя та покращити соціальний, комунікативний, емоційний, інтелектуальний стан, фізичне і духовне здоров'я й благополуччя. Дослідження, практика, освіта та клінічне навчання в галузі музичної терапії повинні базуватися на професійних стандартах відповідно до освітнього, культурного, соціального та політичного контекстів.

На основі аналізу стану підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США встановлено, що музична терапія в цих країнах продовжує свій шлях до професіоналізації як і будь-яка інша дисципліна, але в таких країнах як США, Австрія, Латвія, Великобританія впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти відбувається більш ефективно. Підготовка фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії в професійній діяльності – це тривалий процес, на який впливають соціальні, економічні, освітні та культурні особливості кожної країни. Вагому роль у цьому процесі відіграють професійні об'єднання музичних терапевтів, які сприяють нормативно-правовому забезпеченню музичної терапії в країнах, регулюючи навчальні, професійні, трудові та етичні аспекти, шляхом проведення відповідних заходів, досліджень та створення відповідної документації. Діяльність регулюючих та контролюючих професійних організацій музичних терапевтів сприяє підвищенню цінності неперервного навчання музичних терапевтів та якісній підготовці професійно кваліфікованих музичних терапевтів. Одним із важливих кроків є затвердження законів про професійну практику музичної терапії в країнах, що сприяють консолідації музичної терапії як професії.

У третьому розділі – *«Концептуальні засади підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності»* – визначено методологічні підходи у проектуванні підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, педагогічні закономірності і принципи проектування підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії, проаналізовано системи підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

У процесі аналізу методологічних підходів у проектуванні підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в США та країнах Європейського Союзу було визначено, що основними підходами є: *інтегративний підхід*, який поєднує теорію і практику в одній програмі навчання та дозволяє фахівцям мистецького спрямування не тільки засвоїти теоретичні знання, але й застосовувати їх у реальних ситуаціях з пацієнтами; *дослідницький підхід*, що передбачає розробку освітніх програм на основі актуальних досліджень у галузі музичної терапії; *практичний підхід*, що базується на досвіді практикуючих музичних терапевтів; *рефлексивний підхід*, що передбачає активне використання рефлексії як засобу розвитку музичного терапевта; *міждисциплінарний підхід*, що уможлиблює залучення знань та методів із різних галузей науки та мистецтва для забезпечення різнобічної освіти музичного терапевта. Незважаючи на деякі відмінності у підготовці музичних терапевтів в США та Європейському Союзі (час підготовки, сертифікація, підвищення кваліфікації тощо), елементи цих методологічних підходів представлені в більшості освітніх програм.

До основних принципів проектування підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії відносяться: *індивідуалізація*: підготовка фахівців має бути спрямована на розвиток унікальних здібностей та особливостей кожного студента, щоб забезпечити його успіх у майбутній професійній діяльності; *активне залучення студентів до освітнього процесу*: студенти повинні бути активно залучені до освітнього процесу та мати можливість вільно висловлювати свої думки та ідеї; орієнтація на розвиток практичних навичок: підготовка має бути спрямована на розвиток практичних навичок у студентів, що дозволить їм успішно застосовувати здобуті знання в професійній діяльності; *інтердисциплінарність*: підготовка має включати елементи різних дисциплін, таких як музикознавство, психологія, медицина, що дозволить студентам отримати комплексне бачення професії; *налагодженна співпраця з практикуючими фахівцями*: підготовка має передбачати співпрацю з практикуючими музичними терапевтами та іншими фахівцями цієї галузі.

Проектування програм підготовки музичних терапевтів передбачає реалізацію законів: *єдності теорії і практики* – освітній процес повинен ґрунтуватися на сучасних наукових дослідженнях й практичному досвіді; *науковості* – основою педагогічного процесу є наукові знання про

закономірності розвитку особистості і процесів навчання; *системності* – освітній процес має бути організований як система, що включає в себе окремі компоненти, взаємопов'язані і взаємозалежні між собою; *діалектики* – педагогічний процес є процесом взаємодії між викладачем і студентом; *індивідуалізації* – кожен студент повинен мати можливість отримати індивідуальне навчання та консультації, щоб розвивати свої особистісні якості; *взаємозв'язку і взаємодії* – освітній процес є процесом взаємодії між усіма учасниками, включаючи викладачів, студентів та інших фахівців.

Моделювання системи підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності передбачає чотири обов'язкові напрями формування фахівця: розвиток *теоретичних знань*; розвиток *практичних умінь та навичок*; розвиток *соціальної компетентності*; розвиток *професійних якостей*. Ефективна підготовка фахівців мистецького спрямування можлива тільки за умов послідовного та цілеспрямованого розвитку всіх зазначених напрямів.

З'ясовано, що музичному терапевту необхідно мати знання з музикознавства, психології, педагогіки, медицини, а також навички музичної практики та імпровізації. Для успішної практики музичного терапевта також важливо мати розвинені комунікаційні навички та вміння працювати в команді з іншими фахівцями цієї галузі.

Встановлено, що соціальна компетентність дозволяє музичному терапевту ефективно взаємодіяти з іншими людьми у соціальних ситуаціях, зокрема, в професійній, особистісній та громадській діяльності. Ця здатність включає в себе різні вміння та навички, такі як: розвиток емпатії, вміння вислуховувати інших, спілкування з людьми в різних ситуаціях, здатність доносити свої ідеї й переконання до інших людей, толерантність до різних поглядів та культур, вміння вирішувати конфлікти тощо.

Високий рівень професійних якостей дозволяє музичним терапевтам успішно взаємодіяти з пацієнтами, розвивати ефективні техніки та методи лікування, а також підтримувати високу етичну культуру в роботі з пацієнтами та колегами.

У четвертому розділі – «Особливості підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності» – здійснено аналіз змісту підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії в університетах США, схарактеризовано основні програми та підходи підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії в університетах Європейського Союзу.

Під час дослідження встановлено, що у підготовці музичних терапевтів у США принцип інтеграції теорії та практики відіграє ключову роль та реалізується за допомогою різноманітних педагогічних методів та форм навчання.

По-перше, у підготовці музичних терапевтів використовується практична складова навчання, яка передбачає роботу студентів із різними клієнтами на

практиці. Студенти можуть працювати з дітьми, підлітками, дорослими або старшими людьми з різними психічними або фізичними захворюваннями. Під час практики студенти отримують можливість застосувати свої знання, уміння та навички, що допомагає їм краще зрозуміти теорію та можливості її застосування в реальних умовах.

По-друге, у підготовці музичних терапевтів застосовуються курси, які поєднують теорію та практику. Наприклад, студенти можуть відвідувати курси з музичної терапії, які передбачають заняття з теорії музичної терапії та її застосування на практиці. Також, студенти можуть відвідувати курси з музики, психології та інших наук.

По-третє, у підготовці музичних терапевтів використовуються семінари та тренінги, спрямовані на практичне застосування теоричних знань в реальних ситуаціях. Студенти можуть брати участь у симуляційних та рольових іграх, щоб отримати досвід роботи з клієнтами в різних ситуаціях.

Отже, студентам надається можливість отримати практичний досвід роботи з різними клієнтами на практиці, а також застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці. Крім того, студенти беруть участь у курсах, семінарах та тренінгах, які спрямовані на практичне застосування теорії в реальних ситуаціях. Цей підхід допомагає студентам краще зрозуміти теорію та забезпечує їм необхідні знання, уміння та навички для успішної практичної діяльності музичного терапевта.

З'ясовано, що у навчанні музичної терапії значний акцент робиться на емпатії та налагодженні відносин з клієнтом. Студенти навчаються створювати сприятливу атмосферу довіри та взаєморозуміння, яка дозволяє клієнтам відкриватися та відчувати себе комфортно під час сесії музичної терапії. Це включає в себе вміння слухати та розуміти емоції та потреби клієнта, а також використовувати музику як засіб комунікації та взаємодії з клієнтом.

Окрім того, музичні терапевти навчаються розвивати вміння сприймати та аналізувати музику з погляду клієнта та реагувати на неї відповідно до потреб та емоцій клієнта. Такі навички розвиваються через практичні вправи та виконання завдань, які дозволяють музичному терапевту зосередитися на клієнті та його потребах.

Музичні терапевти також розвивають навички музичної імпровізації, що допомагає їм бути більш гнучким та адаптивним у своїй практиці. Вони можуть швидко адаптуватися до змін, які виникають під час сесії та змінювати музику, відповідно до потреб клієнта. Також музична імпровізація допомагає музичному терапевту розвивати свою творчість та експресивність, що може бути корисним при створенні індивідуальних музичних терапевтичних програм для клієнтів. Навички музичної імпровізації можуть допомогти музичному терапевту зосередитися на клієнті, адаптуватися до змін та створювати ефективну музичну терапію, яка відповідає потребам та емоційному стану клієнта.

Встановлено, що при проектуванні програм підготовки музичних терапевтів у США, розвиток здатності до творчості здійснюється шляхом

включення різноманітних навчальних матеріалів та методів навчання, які сприяють розвитку творчих здібностей.

Також при проектуванні курсів музичних терапевтів у США зазвичай враховується необхідність розвитку соціокультурної компетентності у студентів. Соціокультурна компетентність є важливою частиною навчання музичних терапевтів, оскільки вона дозволяє їм розуміти та поважати культурні різноманітності своїх пацієнтів, що в свою чергу позитивно впливає на результати лікування та рівень задоволеності пацієнтів.

Для забезпечення розвитку соціокультурної компетентностей у курсах музичних терапевтів США використовуються різні підходи та методики. Основні з них наступні: розширення культурного розуміння, шляхом вивчення історії, традицій, мистецтва та культури різних груп населення. Наприклад, у програмі можуть бути курси з історії міграції, історії різних культур, етномузикології тощо; розвиток співпраці та комунікації. Для того, щоб бути соціально компетентним, потрібно мати здатність ефективно спілкуватися з людьми різних культур. У програмі можуть використовуватись тренінги зі спілкування, включаючи вивчення мов та інших комунікаційних навичок; підвищення рівня усвідомлення стереотипів та прийняття різних поглядів. У програмі передбачено курси зі сприйняття та розуміння різних культур, з урахуванням того, як культурні стереотипи можуть впливати на сприйняття і поведінку.

Майбутні музичні терапевти мають можливості для побудови індивідуальної освітньої траєкторії навчання, що розкриває зміст моделі професійної підготовки музичних терапевтів у США, для забезпечення більш ефективного здобуття знань, умінь та навичок у відповідності до своїх потреб та цілей. Реалізація цього права залежить від конкретної програми підготовки музичних терапевтів та політики того чи іншого університету. Освітні програми забезпечують студентам можливість обирати навчальні дисципліни відповідно до їхніх професійних інтересів і освітніх цілей, а також гнучко формувати індивідуальну траєкторію навчання. Деякі програми також дозволяють студентам складати індивідуальний план навчання, де вони можуть вивчати спеціалізовані курси за своїм вибором та здійснювати самостійні проекти і дослідження. Перед вступом, майбутні музичні терапевти мають можливість ознайомитись з політикою університетів щодо побудови індивідуальної освітньої траєкторії та умовами, які їм пропонують заклади освіти.

Встановлено, що теоретичні курси з музичної терапії в США, зазвичай, поєднуються з практичними заняттями та стажуванням в клінічних установах. Це дозволяє студентам застосовувати отримані знання на практиці та навчатися під супроводом досвідчених практикуючих музичних терапевтів. Клінічне навчання та супервізія є важливою частиною освітніх програм з музичної терапії американських університетів, що сприяє становленню музичного терапевта, набуттю його власного досвіду, напрацювання індивідуальних методів терапії тощо.

Визначено три рівні практики в музичній психотерапії в США – підтримуюча, перевиховна і реконструктивна.

Магістерська програма надає студентам можливість співпрацювати з однією групою клієнтів і розробити клінічний підхід до музичної психотерапії для цієї групи. Здобувач або обирає підхід до музичної психотерапії, який пропонує один із супервізорів, або розробляє власний унікальний клінічний підхід. Магістерська програма зосереджується на допомозі студентам досягти підтримуючого рівня практики музичної психотерапії.

Аспіранти даної програми працюють у напрямку запропонованих концепцій перевиховної та реконструктивної музичної психотерапії. У той час як уся психотерапія має справу з проблемами емоційного характеру, які виявляються у розладах мислення, почуттів, поведінки та взаємовідносин, підтримуюча музична психотерапія вимагає від здобувача роботи з усвідомленими проблемами своїх пацієнтів, тоді як реконструктивна робота більше пов'язана з несвідомими проблемами та процесами.

Докторська програма спрямована на підготовку здобувачів до практики реконструктивної музичної психотерапії, де студенти можуть вибрати один із запропонованих підходів, або розробити власний унікальний реконструктивний клінічний підхід. Отже, докторська програма спрямовує здобувачів до реконструктивного рівня практики.

В Європі існує Координаційний комітет європейських асоціацій музичної терапії (Coordination Committee of the European Music Therapy Associations), який регулює діяльність різних національних асоціацій музичної терапії. Також функціонує Європейська федерація музичної терапії (European Music Therapy Confederation), яка сприяє популяризації та розвитку музичної терапії в різних країнах Європи.

Встановлено, що освітні програми підготовки музичних терапевтів в Європі інтегрують академічну та практичну підготовку. Тривалість програми і кількість кредитів відрізняється в різних країнах. Освітні програми підготовки музичних терапевтів включають в себе теоретичні та практичні заняття з музики, психології та медицини, також можуть включати й інші дисципліни, такі як танець та театральне мистецтво. В більшості програм з музичної терапії передбачена практична підготовка, зокрема стажування в клінічному середовищі.

У процесі дослідження узагальнено чотири основні компоненти програм, такі як: основи музичної терапії (включаючи стажування), художньо-музична підготовка, медико-психологічна підготовка тощо.

З'ясовано, що кожна програма передбачає різний відсоток часу на музичну підготовку. Незважаючи на це, у всіх програмах з музичної терапії в Європі передбачено розвиток творчих музичних навичок студентів, навичок володіння музичними інструментами та імпровізації.

Варто відзначити зростання кількості докторських програм, що є свідченням розвитку музичної терапії в Європі. Це вказує на важливість творчого та педагогічного взаємозв'язку аспірантів між собою та іншими країнами.

Докторські програми заохочують дослідження, розробку та оцінку клінічних стандартів, що не тільки впливає на клініцистів та дослідників, але й на клієнтів, які отримують послуги музичної терапії.

У більшості країн Європи музична терапія може застосовуватись в різних сферах, включаючи психіатрію, неврологію, реабілітацію та педіатрію. Тому, підготовка музичних терапевтів в Європі спрямована на надання здобувачам знань, умінь та навичок, необхідних для роботи в різних напрямках та з різними групами пацієнтів.

З'ясовано особливості підготовки музичних терапевтів в університетах Європейського Союзу із використанням дослідницького піходу:

- вивчення дослідницьких методів: студенти навчаються різноманітним дослідницьким методам, таким як квалітативні та кількісні дослідження, емпіричне дослідження, феноменологічний підхід, групові дослідження та інші;

- практична підготовка: музичні терапевти отримують можливість здійснювати практичні дослідження в різних медичних напрямках, а також проводити дослідження зі своїми клієнтами;

- курси та семінари: студенти проходять курси та семінари з дослідницьких методів, які організуються музикотерапевтичними асоціаціями та університетами;

- музикотерапевтичні конференції: студенти мають можливість брати участь у міжнародних та національних музикотерапевтичних конференціях, де можуть представити свої дослідження та ознайомитись з роботою провідних музикотерапевтів світу.

Дослідницький підхід підготовки музичних терапевтів є поширеним в Європі, однак він може відрізнитися в залежності від країни та освітньої програми. Наприклад, в Німеччині, Нідерландах та Швейцарії, підготовка музичних терапевтів ґрунтується на дослідженні та практиці, де студенти мають можливість здійснювати власні дослідження та брати участь у дослідницьких проектах під керівництвом відомих фахівців. У Франції та Італії, основний акцент робиться на стажуваннях, де студенти мають можливість здійснювати практичну роботу з різними групами пацієнтів під керівництвом досвідчених музичних терапевтів.

Практичний підхід до підготовки музичних терапевтів є одним із основних компонентів освітньої програми в багатьох країнах Європи. Студенти не тільки здобувають теоретичні знання з музичної терапії, але й займаються практичною роботою з різними групами пацієнтів. В університетах та коледжах, у яких здійснюється підготовка музичних терапевтів, передбачена практична робота в клініках, реабілітаційних центрах та інших медичних установах. Студенти мають можливість працювати з пацієнтами з різними хворобами та розладами, такими як депресія, тривожність, травми головного мозку та інші. Вони також мають змогу здійснювати індивідуальну роботу з пацієнтами та розробляти свої власні програми терапії.

Рефлексивний підхід є також важливою складовою підготовки музичних терапевтів в Європі. Цей підхід базується на тому, що музичний терапевт

повинен бути готовий досліджувати і свідомо аналізувати свої власні думки, почуття та поведінку під час роботи з клієнтом. У процесі підготовки музичних терапевтів у Європі використовують різноманітні методи та техніки для розвитку рефлексії. Один із таких методів – супервізія. Супервізія є процесом систематичного вивчення та оцінювання практики музичного терапевта з метою забезпечення якості терапевтичної роботи та розвитку рефлексивних навичок.

У країнах Європейського Союзу міждисциплінарний підхід є досить поширеним у підготовці музичних терапевтів. Цей підхід передбачає взаємодію та інтеграцію знань та досвіду з різних галузей знань, таких як музикознавство, психологія, медицина, педагогіка тощо. Крім того, студентам надається можливість проходити практику в різних медичних закладах та центрах соціальної реабілітації.

Встановлено, що новітня Європейська освіта музичної терапії повністю слідує принципам інтегративного навчання, сприяє впровадженню імпровізаційних методик та супервізії музичної терапії, враховує етичні норми і принципи навчання і виховання музичних терапевтів.

У п'ятому розділі – «Перспективні напрями використання досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії в університетах Європейського Союзу та США в закладах вищої освіти України» – досліджено досвід та перспективи становлення музичної терапії в університетській освіті України, окреслено шляхи вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування в Україні у контексті актуалізованого зарубіжного досвіду.

Встановлено, що серед університетів Європи та США українські заклади вищої освіти знаходяться на початковому етапі впровадження музичної терапії у зміст сучасної вищої освіти.

З'ясовано, що на сучасному етапі у мистецько-педагогічній науці та освіті значно зріс інтерес до вивчення релаксично-педагогічних і психотерапевтичних властивостей музичної терапії. Також існує глибоке наукове підґрунття для дослідження різних аспектів проблеми, чого не можна сказати про практику професійної діяльності, у якій недостатньо використовуються унікальні можливості музичної терапії у створенні позитивного емоційно-психологічного середовища, самозбереженні та саморегуляції емоційних станів, використанні музикотерапевтичних тренінгів тощо.

Сьогодні в Україні немає жодного університету, в якому б готували фахівців музичної терапії, не створено жодної наукової лабораторії, де б досліджувалась ця потрібна для суспільства і перспективна для науки проблема. Так, зокрема, нагальними є такі питання, як: функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторі; професійної підготовки ліцензованих кадрів, зокрема, фахівців мистецького спрямування, для роботи в галузі музичної терапії; створення стандартів для підготовки музичних терапевтів.

В Україні лише у 2020 р. відкрито представництво ЕМТС у м. Львів та організовано Асоціацію музикотерапевтів України (АМУ). Для впровадження

музичної терапії в сучасну університетську освіту України було реалізовано навчальний проєкт за підтримки «Асоціації вальдорфських ініціатив в Україні». Також в Україні за підтримки арт-терапевтичної асоціації вже деякий час діє Українська академія музичної терапії «EQUILIBRIUM», та щорічно проводиться всеукраїнський науково-практичний семінар «Культурологічний та педагогічний аспекти впровадження засобів музикотерапії у систему дошкільної, шкільної та вищої мистецької освіти» у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди (нині Університет Григорія Сковороди у Переяславі) під керівництвом І. Малашевської.

Музична терапія в освітньому просторі України існує як Так, програма до дисципліни «Музикотерапія в освітньому просторі» була розроблена та впроваджена дослідницею Т. Строгаль в освітньому процесі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова м. Київ (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова). Під керівництвом дослідниці Г. Побережної було використано практичний досвід швейцарського науковця Б. Любан-Плоцца у освітньому процесі НПУ ім. М. Драгоманова. На основі вивчення досвіду викладання курсу «Музична терапія» за кордоном, а також власного досвіду викладання цього курсу в Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського Г. Побережна ініціювала відкриття в університеті спеціальності «Психічна корекція засобами арт-терапії».

В освітній процес Волинського національного університету імені Лесі Українки м. Луцьк впроваджена методика «Синергетична інтерактивна музикотерапія», яка базується на інтерпретації колірною тесту М. Люшера – на звуко-колірній симультанності, а також вербальних психодіагностичних тестів для встановлення відповідності між різнохарактерними музичними творами та психоемоційними станами людини.

І. Малашевська впровадила педагогічні інновації чеських фахівців із музичної терапії в освітній процес Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (нині Університет Григорія Сковороди у Переяславі).

Аналіз офіційних переліків освітньо-професійних програм та даних державного реєстру освітніх програм засвідчує відсутність в Україні окремої акредитованої освітньо-професійної програми, спрямованої виключно на підготовку фахівців з музичної терапії або психічної корекції засобами арт-терапії. Таким чином, музична терапія на сучасному етапі функціонує в системі вищої освіти як навчальна дисципліна або міждисциплінарний модуль, а не як самостійна спеціальність.

Доведено, що музична терапія в Україні має стати життєвою і професійною потребою, необхідною кожній людині, яка прагне і здатна до пізнання глибин своєї душі, самозбереження здоров'я, незалежно від її віку, професії, музичних уподобань, досвіду, особистісних якостей. За допомогою музичної терапії сучасне суспільство може розв'язувати проблеми, які виникають в екстремальних ситуацій та кризових станах, ефективно спрямовувати особистісний розвиток індивіда в суперечливих умовах інформаційного

суспільства. Нині загострюється проблема теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах України до застосування музичної терапії у професійній діяльності. Тому вкрай актуальним для нашої країни є досвід підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах країн з розвиненою галуззю музичної терапії. На сьогодні науковцями України систематизовано лише окремі аспекти наукового знання щодо музичної терапії, яка впроваджується в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США. Так, не узагальнено провідний міжнародний досвід із питань залучення студентської молоді до занять з музичної терапії в провідних університетах світу, не обґрунтовано систему заходів щодо залучення здобувачів освіти до цих занять, не систематизовано дані з особливостей змісту занять з засобами музичної терапії.

Встановлено, що впровадження музичної терапії в зміст сучасної університетської освіти України є ефективним механізмом вирішення зазначених питань, тому що саме музична терапія є дієвим засобом впливу на людину, що спрямований на збереження та відновлення її психологічного здоров'я. Музична терапія спонукає фахівців та здобувачів освіти в університетському просторі регулювати свої фізичні, емоційно-психологічні стани, знімати напругу і втому, протистояти стресовим ситуаціям, допомогати іншим членам сучасного суспільства ефективно використовувати можливості музичної терапії.

Вивчення теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності дозволило визначити перспективні напрями використання досвіду в закладах вищої освіти України.

Для ефективного застосування музичної терапії у професійній діяльності потрібно не тільки розвивати теорію і практику підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах України, а й необхідне прийняття нормативно-законодавчих документів для вирішення проблеми підготовки фахівців з музичної терапії та їх професійної діяльності, тому корисним є досвід впровадження музичної терапії в таких країнах як: США, Австрія, Великобританія, Латвія. В цих країнах професія музичного терапевта отримала юридичне визнання, регулюється законами та отримала сертифікацію. Крім сертифікації та юридичного визнання, на законодавчому рівні треба встановлювати відповідальність фахівця з музичної терапії (спільну або незалежну) згідно з його кваліфікацією. Робота зі спільною відповідальністю вимагає від фахівця мистецького спрямування, який застосовує музичну терапію у своїй професійній діяльності, ступеня бакалавра в галузі музичної терапії (підготовка протягом 8 семестрів – 240 ECTS) та дозволяє йому працювати в якості найманого працівника під регулярним наглядом музичного терапевта, який має право працювати незалежно. Робота з незалежною відповідальністю вимагає від фахівця ступеня магістра в галузі музичної терапії (підготовка протягом 4 семестрів – 120 ECTS) та дає право музичному терапевту працювати

в якості найманого працівника та додатково пропонувати музичну терапію на позаштатній основі.

Необхідно розробити стандарти підготовки фахівця з музичної терапії за всіма ступенями вищої освіти та систему сертифікації й неперервної освіти музичних терапевтів, що гарантує збереження і розвиток різних, але взаєпов'язаних між собою компонентів професії музичного терапевта. Використання цієї системи дозволяє сформулювати цілі, компетентності та результати навчання для різних освітніх програм, ґрунтуючись на тому, які знання, навички та здібності необхідні музичним терапевтам для роботи в різних галузях. Заклади вищої освіти повинні взяти на себе відповідальність за розробку, реалізацію та контроль за повним спектром навчального досвіду, необхідного студентам для набуття цих компетентностей, включаючи необхідну практичну підготовку з музичної терапії. В цьому дуже корисний досвід таких країн як США та Австрія.

При впровадженні музичної терапії в зміст сучасної університетської освіти України потрібно дотримуватися таких принципів: цілісність, структурність, взаємозалежність середовища і системи. Підкреслимо, що основне призначення музичної терапії в освітньому середовищі – це використання різних засобів, які полегшують експресію емоцій. Терапевтичний вплив при цьому досягається за допомогою нетрадиційного трактування мистецтва, як засобу, що дає змогу залучити до процесу навчання здобувачів вищої освіти, викладачів та спонукати їх до невербальної комунікації.

Упровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти України може бути здійснено тільки під час визначення: цілей та завдань занять, очікуваних результатів; спеціальної підготовки викладача університету до кожного заняття; проведення: аналізу реакції здобувачів освіти, корегування заняття (за потреби), дослідження педагогом ефективності музичної терапії. Для цього необхідна відповідна теоретична і практична підготовка викладачів. Також упровадження музичної терапії у зміст сучасної освіти України має супроводжуватися: залученням до освітнього процесу його суб'єктів без вимог до рівня музичної підготовки, оскільки для студента важливішим є сам процес діяльності, а не результат або художній рівень виконання музики; здійсненням діагностики та корекції емоційних станів, а також зміною моделей поведінки, адже музикотерапія має широкі можливості впливу на психоемоційний стан особистості. Водночас музична терапія не має на меті навчання музики, проте її використання у професійній освіті сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу.

Перспективним і актуальним напрямом є розроблення та реалізація новітніх програм упровадження музичної терапії у сучасну вітчизняну університетську освіту, а також запровадження програм підготовки педагогів до використання музичної терапії в системі професійної та післядипломної мистецько-педагогічної освіти України. У програмах професійної підготовки музичних терапевтів важливе місце має посідати практична підготовка студентів з використанням досвіду країн Європейського Союзу та США. Практика є

своєрідним підтвердженням ефективності попередніх етапів підготовки музичного терапевта до використання музики як засобу саморегуляції функціонального стану особистості, адже критерієм істинності засвоєних знань є саме практика, яка одночасно виступає і джерелом нових знань і стимулом для нових пошуків. Студент може пропонувати та реалізовувати свої власні проекти з музичної терапії. Зокрема, здобувач може розробити програму музичної терапії для пацієнтів із депресією та випробувати її ефективність на практиці.

Під час проектування програм підготовки музичних терапевтів доцільно інтегрувати курси музичної підготовки та медицини, психології, педагогіки з метою надання студентам різноманітних компетентностей і знань, які потрібні для успішної практики музичної терапії. Інтеграція курсів музичної підготовки з іншими дисциплінами в програмі підготовки музичних терапевтів забезпечує належний розвиток різнопланових навичок, що є важливими для успішної професійної діяльності. Так, доцільним є використання потенційних можливостей навчальних дисциплін «Валеологія», «Психологія», «Педагогічна майстерність», шляхом збагачення їх «музикотерапевтичною» інформацією, включення до змісту означених дисциплін тем і питань щодо можливостей регулятивного потенціалу музики.

У процесі підготовки музичних терапевтів в Україні розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців доцільно забезпечувати шляхом упровадження різноманітних музикотерапевтичних технологій, що сприяють розвитку творчих здібностей, зокрема музичної імпровізації, проблемного навчання, проєктної діяльності, круглих столів, музичних тренінгів, ігор, музикомалювання, вокалотерапії тощо. Рівень підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва із застосуванням музикотерапевтичних технологій значною мірою залежить від використання таких нетрадиційних методів, як арт-терапія, герменевтичні підходи, мультимедійні програми, медитація та ін. Зазначені методи можуть бути використані для розвитку творчих та інноваційних умінь і навичок майбутніх музичних терапевтів.

Для забезпечення більш ефективного здобуття знань, умінь та навичок у відповідності до своїх потреб та цілей, необхідним є створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії навчання музичних терапевтів. Одним із шляхів є вільний вибір курсів: здобувач повинен мати можливість обирати предмети або дисципліни, які він хоче вивчати, залежно від його інтересів та майбутньої спеціалізації. Також здобувач може пропонувати та реалізовувати свої власні проекти з музичної терапії.

Для плідного розвитку музичної терапії в Україні необхідно також здійснювати підготовку музичних терапевтів за всіма рівнями вищої освіти: бакалавр, магістр та доктор філософії. Для здійснення сучасних наукових досліджень музичної терапії, визначення нових концепцій та більш ефективного впровадження їх результатів у професійну підготовку фахівців цього профілю потрібно мати центр досліджень з музичної терапії. Необхідним є створення професійного середовища вітчизняних фахівців мистецького спрямування, які застосовують музичну терапію у своїй діяльності. Тільки на підставі

моніторингу практичного застосування музичної терапії на теренах України можливо розвивати цю концепцію і проводити плідні науково-прикладні дослідження.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено теоретичний аналіз розробленості наукової проблеми.

Встановлено, що Сполучені Штати Америки були першою країною, яка розвинула музичну терапію як сучасну професію та дисципліну. Також були ранні європейські ініціативи, такі як австрійська музична терапія. З другої половини 1940-х рр. у популяризації музичної терапії як ефективного методу лікування визначну роль відіграла Віденська школа (Wiener Schule der Musiktherapie). Її представники не тільки сприяли визнанню спеціальності як рівноцінної серед медичних, а й запровадили навчальні програм для музикотерапевтичної освіти. У листопаді 1958 р. було офіційно зареєстровано «Товариство сприяння музиці в цілющих мистецтвах» («Gesellschaft zur Förderung der Musikheilkunde»). У 1969 р. відбувся міжнародний симпозіум із проблем використання музики в медицині та стартував перший курс із музичної терапії в Академії музики та виконавських мистецтв у Відні.

З'ясовано, що у США та багатьох країнах Європи 1960-і та 1970-і рр. були початковими етапами розвитку в галузі музичної терапії. 1980-і та 1990-і рр. – період професіоналізації послуг та формалізації освіти музичного терапевта та науково-прикладних досліджень із музичної терапії. Починаючи з 2000-х рр., відбувся прогресивний розвиток досліджень у галузі музичної терапії.

На основі аналізу поглядів науковців та практиків країн Європи та США щодо становлення музичної терапії запропоновано інтерпретацію поняття «музична терапія» – це метод психотерапії, який базується на лікувальному ефекті музики на психіку особистості. Музична терапія розглядається як система психосоматичного регулювання людського організму, в процесі цього акустичними хвилями музики здійснюється вплив на духовну, емоційну, тілесну сферу пацієнта.

Музична терапія – це професійне використання музики та її елементів у роботі з окремими особами, групами, родинами чи спільнотами, які прагнуть оптимізувати свого життя та покращити соціальний, комунікативний, емоційний, інтелектуальний стан, фізичне і духовне здоров'я й благополуччя. Дослідження, практика, освіта та клінічне навчання в галузі музичної терапії повинно базуватися на професійних стандартах відповідно до освітнього, культурного, соціального та політичного контекстів.

2. Розкрито тенденції функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторах країн Європи та США.

Визначено, що важливим завданням музичної терапії у соціокультурному просторі країн Європи та США є об'єктивізація діагностичних та лікувальних методів у інтерпретації отриманих результатів, для оцінки ефективності та підбору музично-терапевтичних програм. На даний час ефективність музичної

терапії у соціокультурному просторі підтверджена представниками різних наукових шкіл Європи та США. Численними дослідженнями, спрямованими на вивчення можливостей музичної терапії, виявлено її гармонізуючу роль як антистресової активаційної терапії при порушеннях адаптації, що мають психосоматичну природу та основу у вигляді емоційного стресу. Впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США є ефективним механізмом вирішення зазначених питань, тому що саме музична терапія є тим самим засобом впливу на людину, що спрямований на збереження та відновлення її психологічного здоров'я.

Встановлено, що музична терапія, як одна з найдавніших прикладних форм застосування мистецтва у суспільстві, у ХХІ столітті набуває особливого значення. З сучасних позицій функції музичного терапевта у соціокультурному просторі полягають у проведенні сеансів музичної терапії, виходячи з попередньо вивчених даних, орієнтуючись на фізичні, емоційні, соціальні та психологічні потреби пацієнта. Інтенсивний розвиток технологій музичної терапії у соціокультурному просторі дозволяє говорити про перспективність зазначеного напрямку.

З'ясовано, що впровадження музичної терапії в зміст сучасної університетської освіти країн Європи та США є також одним із ефективних механізмів вирішення проблем в освітньому просторі, який створює сприятливі умови для емоційно-психологічної саморегуляції, забезпечує емоційну стабільність суб'єктів освітнього процесу, запобігає синдрому «емоційного вигорання» і є важливим чинником у досягненні успіхів у навчанні, розвитку та професійній діяльності.

У змісті сучасної університетської освіти провідних країн Європи та США переважає підхід до професійної підготовки музичних терапевтів, що забезпечує майбутньому фахівцю встановлення конструктивних взаємовідносин з пацієнтом і ефективне виконання професійних обов'язків.

Встановлено, що прийняття єдиного навчального плану в США стало важливим кроком до уніфікації та розвитку дисципліни музична терапія. З'ясовано, що ефективному впровадженню музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти США сприяє розроблення стандартів підготовки бакалаврів, магістрів та докторів філософії з цієї спеціальності; діюча система ліцензування, сертифікації і неперервної освіти музичних терапевтів, що гарантує збереження та розвиток різних компонентів професійної діяльності музичного терапевта. Також сприяє цьому поділ функцій між різними закладами США, що здійснюють освіту й практичну підготовку музичних терапевтів, та установами, що займаються сертифікацією й організацією неперервної освіти фахівців з музичної терапії.

Визначено тенденції функціонування музичної терапії в освітньому просторі ЗВО країн Європи та США: консолідація дисципліни і професії музичного терапевта; інтеграція музичної терапії в систему освіти і охорони здоров'я; визнання професії музичного терапевта на законодавчому рівні; впровадження у зміст професійної підготовки фахівців з музичної терапії курсів,

присвячених особливостям діагностики пацієнтів; підготовка фахівців з музичної терапії за різними рівнями вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор філософії); накопичення і поширення знань і досвіду у галузі музичної терапії.

3. Аналізуючи стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності, ми спиралися на наступні критерії: кількість спілок, об'єднуючих музичних терапевтів за професійними, науковими чи навчальними ознаками; кількість освітніх закладів, що готують фахівців у галузі музичної терапії; ступінь професійної підготовки; кількість зареєстрованих музичних терапевтів, які входять у ЕМТС; юридичне визнання та регулювання; сертифікація або реєстрація на законодавчому рівні; сертифікація або реєстрація асоціацією музичної терапії. Встановлено, що за всіма обраними критеріями США є світовим лідером із впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти. Виділено три провідні європейські країни, які відповідають критеріям юридичного визнання, регулювання, юридичної сертифікації музичної терапії, це Австрія, Латвія, Великобританія. З цих країн тільки Австрія надає університетську освіту з музичної терапії за всіма рівнями (бакалавр, магістр, доктор філософії) і лідирує в цій галузі в Європі. Як приклад розвитку музичної терапії у більшості країн Європи, досліджено стан підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Іспанії. Виявлено аспекти, які перешкоджають розвитку музичної терапії, її консолідації як дисципліни і професії, інтеграції у систему освіти і охорони здоров'я. Встановлено, що на сучасному етапі Іспанія характеризується динамічним впровадженням музичної терапії в університетську освіту.

4. Обґрунтовано концептуальні засади підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

У процесі аналізу методологічних підходів у проектуванні підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в США та країнах Європейського Союзу було визначено, що основними підходами є: інтегративний, дослідницький, практичний, рефлексивний, міждисциплінарний. Незважаючи на деякі відмінності у підготовці музичних терапевтів в США та Європейському Союзі (час підготовки, сертифікація, підвищення кваліфікації), ці методологічні підходи представлені в більшості освітніх програм.

До основних принципів проектування підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії відносяться: індивідуалізація, активне залучення студентів до освітнього процесу, орієнтація на розвиток практичних навичок, інтердисциплінарність, налагодження співпраці з практикуючими фахівцями.

Проектування програм підготовки музичних терапевтів передбачає реалізацію законів: єдності теорії і практики, системності, індивідуалізації, взаємозв'язку і взаємодії.

Моделювання системи підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності передбачає чотири обов'язкові напрями формування фахівця: набуття теоретичних знань з професії; розвиток практичних умінь та навичок; розвиток соціальної компетентності; розвиток професійних якостей. Музичний терапевт повинен мати знання з музикознавства, психології, педагогіки, медицини, а також навички музичної практики та імпровізації. Для успішної практичної діяльності музичного терапевта також важливо мати розвинені комунікативні вміння, які сприяють ефективній роботі в команді, взаємодії з іншими фахівцями. Соціальна компетентність дозволяє фахівцеві ефективно взаємодіяти з іншими людьми у соціальних ситуаціях, зокрема в професійній, особистісній та громадській діяльності. Ця здатність включає в себе різноманітні навички та вміння, такі як: розвиток емпатії, вміння вислуховувати інших, спілкування з людьми в різних ситуаціях, здатність доводити свої ідеї і переконання до інших людей, толерантність до різних поглядів та культур, здатність вирішувати конфлікти тощо. Професійні якості є дуже важливими для успішного виконання роботи в будь-якій професії, включаючи музичну терапію. Високий рівень професійних якостей дозволяє музичним терапевтам успішно взаємодіяти з пацієнтами, розвивати ефективні техніки та методи лікування, а також підтримувати високу етичну культуру в роботі з пацієнтами та з колегами.

5. Проаналізовано сучасні моделі професійної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності.

Встановлено, що хоча підготовка музичних терапевтів у США та країнах ЄС має багато спільних рис, вони мають відмінності, які можуть впливати на роботу музичних терапевтів у кожній країні: в програмах підготовки музичних терапевтів у країнах ЄС частіше застосовується інтегрований підхід, який включає в себе елементи різних методологій, таких як герменевтика, креативний підхід та інші; використання різних музичних жанрів: в програмах підготовки музичних терапевтів в країнах ЄС більший акцент робиться на використанні різних музичних жанрів, включаючи народну музику, класичну музику, джаз тощо; акцент на дослідження власного досвіду: програми підготовки музичних терапевтів в країнах ЄС частіше надають можливість студентам досліджувати та рефлексувати щодо свого власного досвіду в музиці та психотерапії; акцент на практику: в програмах підготовки музичних терапевтів в Європі більший акцент робиться на практичних аспектах музичної терапії, включаючи стажування та клінічну практику; курси зі спеціалізованою терапією: програми підготовки музичних терапевтів у США частіше мають курси зі спеціалізованою терапією, такі як терапія посттравматичного стресу, терапія наркотичної та алкогольної залежностей, терапія емоційних порушень та інші. У країнах ЄС ці курси є менш розвинені; різноманітність підходів до психотерапії: в США більше різноманіття підходів до психотерапії, що відображено у програмах підготовки музичних терапевтів. У країнах ЄС робиться більший акцент на конкретних методиках, таких як аналітична психологія або гештальт-терапія; різні рівні кваліфікації: в

США підготовка музичних терапевтів здійснюється на різних рівнях вищої освіти: бакалавр, магістр та доктор філософії. У країнах ЄС ця тенденція є менш вираженою; різні вимоги до практичної підготовки: в США існують різні вимоги до практичної підготовки музичного терапевта в залежності від штату. У країнах ЄС спостерігаються більш чіткі вимоги до практичної підготовки музичного терапевта.

6. Визначено перспективні напрями творчого застосування зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в закладах вищої освіти України.

Встановлено, що Україна знаходиться на початковому етапі впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти. На сучасному етапі у мистецько-педагогічній науці та освіті значно зріс інтерес до вивчення її релаксично-педагогічних і психотерапевтичних властивостей, а також існує глибоке наукове підґрунтя для дослідження різних аспектів проблеми, чого не можна сказати про практику професійної діяльності, у якій недостатньо застосовуються унікальні можливості музичної терапії у створенні позитивного емоційно-психологічного середовища, самозбереженні та саморегуляції емоційних станів, використанні музикотерапевтичних тренінгів тощо.

Вивчення особливостей підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності дозволило запропонувати перспективні шляхи вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування в Україні: здійснення підготовки музичних терапевтів за всіма рівнями вищої освіти: бакалавр, магістр та доктор філософії; розробка стандартів підготовки фахівця з музичної терапії за всіма рівнями вищої освіти; впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти України; модернізація освітніх програм професійної підготовки музичних терапевтів, у яких важливе місце має посідати виробнича практика з використанням досвіду країн Європейського Союзу та США; міжнародне співробітництво в галузі музичної терапії, розширення географії академічної мобільності студентів та викладачів; посилення міждисциплінарних зв'язків з інтеграцією їх змісту в програмі підготовки музичних терапевтів; активне впровадженні музикотерапевтичних технологій в освітнє середовище закладів вищої освіти; створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії навчання музичних терапевтів.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаються у створенні та активному впровадженні музикотерапевтичних технологій у систему професійної та післядипломної педагогічної й мистецької освіти України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*Наукові публікації, які відображають основні наукові результати докторської дисертації***Статті у наукових періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:**

1. Добровольська Р. О. Навчання, виховання та професійні питання музичної терапії: європейський досвід. *Наукові інновації та передові технології*. Серія : Педагогіка. Київ, 2022. Вип. 12 (14). С. 277–285. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-277-284](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-277-284)
2. Dobrovolska R. O. Foreign experience of implementing music therapy: training, education and professional aspects. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9. No. 4. Pp. 508–515. DOI : <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.4.6>
3. Добровольська Р. О. Поняття музичної терапії у історико-культурному контексті. *Академічні студії*. Серія : Педагогіка. Луцьк, 2022. Вип. 4. С. 172–177. DOI : <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.4.25>
4. Добровольська Р. О. Історико-філософські основи феномену музичної терапії у Великобританії та США. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. С. 296–300. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-1-44>
5. Добровольська Р. О. Тенденції функціонування музичної терапії у сучасному соціокультурному просторі. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 11–15. DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.1>
6. Добровольська Р. О. Досвід США у впровадженні музичної терапії в сучасну університетську освіту. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н. В.]*. Київ : Міленіум, 2023. Вип. 34 (1). С. 248–259. DOI : <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34-248-259>
7. Добровольська Р. О. Впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти в Україні. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки». 2023. Вип. 1(25). С. 115–122. DOI : <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2023-1-25-12>
8. Добровольська Р. О. Музична терапія у соціокультурному просторі країн Європи та США. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДУ імені Володимира Винниченка, 2022. Вип. 207. С. 122–128. DOI : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-122-128>
9. Добровольська Р. О. Інтегративний та дослідницький підхід як елементи методологічної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ :

Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 93. С. 44–48.
DOI : <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.09>

10. Добровольська Р. О. Сучасні методологічні підходи підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в країнах Європи та США. *Педагогічні науки: теорія і практика*. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. Вип. 3. С. 176–183. DOI : <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-3-25>

11. Добровольська Р. О. Педагогічні закономірності та принципи проєктування підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії в країнах Європи та США. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах*. Запоріжжя, 2023. Вип. 8. С. 95–100. DOI : <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.88.17>

12. Добровольська Р. О. Методологічні підходи у проєктуванні підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності. *Наукові записки*. Серія : Педагогіка та психологія. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2023. Вип. 74. С. 42–47. DOI : <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-74-42-46>

13. Добровольська Р. О. Музична терапія як здоров'язберезувальна технологія в освіті: український досвід. *Інклюзія і суспільство* : науковий журнал / редкол.: М. М. Тріпак (гол. ред.), Н. М. Петруха (заст. гол. ред.), Я. В. Топорівська (заст. гол. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. Вип. 3. С. 27–33. DOI : <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-3-4>

14. Добровольська Р. О. Педагогіка музичної терапії: закордонний досвід. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Вип. 1 (49). С. 150–156. DOI : <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.15>

15. **Добровольська Р. О.**, Білозерська Г. О. Моделювання професійної підготовки музичних терапевтів в університетах ЄС та США. *Мистецтво та освіта*. 2024. Вип. 1 (111). С. 7–12. DOI : [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-1\(111\)-7-12](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-1(111)-7-12)

16. Dobrovolska R. O. Music therapy in the content of modern university education in Austria. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія : Педагогічні науки. Черкаси, 2024. Вип. 1. С. 213–221. DOI : <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-1>

17. **Dobrovolska R. O.**, Bilozerska H. O. Ukrainian music therapy as a phenomenon of modern university education: trends of development and formation. *Наукові інновації та передові технології*. Серія : Педагогіка. 2024. Вип. 4 (32). С. 856–866. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32))

18. Добровольська Р. О. Принцип інтеграції теорії та практики у фаховій підготовці музичних терапевтів. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68. Т. 1. С. 21–24. DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.3>

19. Добровольська Р. О. Феноменологія поняття «музична терапія» в сучасному науковому дискурсі країн Європи та США. *Наука і освіта*. 2024. Вип. 1. С. 17–21. DOI : <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-1-3>

20. Dobrovolska R. O. Development and establishment of music therapy: a historical view. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 73. Т. 2. С. 47–51. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-7>

21. Добровольська Р. О. Стандарти музикотерапевтичної освіти в США: історія становлення. *Наукові інновації та передові технології*. Серія : Педагогіка. 2024. Вип. 5 (33). С. 1089–1100. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33))

22. Добровольська Р. О., Швець І. Б. Музична терапія як професія: порівняльний огляд освітніх програм у європейському просторі. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : ЦДУ імені Володимира Винниченка, 2025. Вип. 219. С. 334–340. DOI : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-334-339>

23. Добровольська Р. О. Міжнародна співпраця, клінічний досвід і саморефлексія у підготовці музичних терапевтів: кейс Академії музики імені К. Шимановського (Катовіце, Польща). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2025. Вип. 76. С. 144–154. DOI : <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-76-144-154>

**Статті у виданнях, що індексуються в міжнародних базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus:**

24. Botvyn T., Aleksandrova M., Krymets L., **Dobrovolska R.** & Rudenko O. Philosophical comprehension of the formation and development of Ukrainian culture in the context of military realities: the geopolitical aspect. *Amazonia Investiga*. 2022. No. 11(58). Pp. 84–92. DOI : <https://doi.org/10.34069/AI/2022.58.10.9> (**Web of Science**)

25. **Dobrovolska R.** Music Therapy (Media in the Socio-Cultural Space of Ukraine). *Studies in Media and Communication*. 2023. Vol. 11. No 7. Pp. 221–232. DOI : <https://doi.org/10.11114/smc.v11i7.6272> (**Scopus**)

26. **Dobrovolska R.**, Mosendz O., Symonenko R., Manaylo-Prykhodko V., Zaitsev V. Digitalization of the Educational Process in the Field of Culture and Art: Challenges and Prospects. *Journal of Curriculum and Teaching (JCT)*. 2023. Vol 12. No 5. Pp. 82–95. DOI : <https://doi.org/10.5430/jct.v12n5p82> (**Scopus**)

27. **Dobrovolska R.**, Zarudianska M., Kovtiukh L., Duhina T., Garmel O. Modern Trends in Teaching Artistic Techniques and Methods: Analysis of Approaches to the Development of Artists. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2024. Vol. 13. No 3. Pp. 79–89. DOI : <https://doi.org/10.5430/jct.v13n3p79> (**Scopus**)

28. **Dobrovolska R.**, Kdyrova I., Demeshko N., Dossanova K., Martsenkivska O. Strategies for the Preservation of Cultural Heritage through Art and Education: A Comprehensive Approach and Evaluation of Effectiveness. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. Vol. 7(1). Pp. 124–144. DOI : <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7i1.98> (**Scopus**)

Монографія:

29. Добровольська Р. О. Стандарти музикотерапевтичної освіти в США: історія становлення та розвитку навчання. *Сучасна освіта в Україні: особливості розвитку в умовах воєнного стану та повоєнні перспективи*: кол. моногр. / за заг. редакцією проф. Я. В. Галети; наук. ред. проф. Т. Я. Довга. Дніпро : Середняк Т. К., 2024. С. 531–560. DOI : <https://doi.org/10.36550/978-617-8139-92-6>

Наукові публікації, які додатково відображають наукові результати докторської дисертації

Тези в матеріалах науково-практичних конференцій:

30. **Добровольська Р. О.**, Газінська О. В. Зарубіжний досвід упровадження музичної терапії. *Мистецтво та освіта в контексті європейського виміру*: матер. Всеукр. наук.-практ. онлайн-конференції за участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Вінниця, 2 листопада 2022 р.). Вінниця : ВДПУ, 2022. С. 60–64.

31. Dobrovolska R. Historical aspect of the development of music therapy in Great Britain and the USA. *Abstracts of XIII International Scientific and Practical Conference*. Florence, Italy, 2023. Pp. 132–135.

32. Dobrovolska R. Definition of the practice of music therapy. Foreign experience. *Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference*. Helsinki, Finland, 2023. Pp. 203–206.

33. Добровольська Р. Шляхи розвитку сучасної музичної терапії. «Наукова весна» 2023 : матер. XIII Міжнар. наук.-техн. конфер. студентів, аспірантів та молодих вчених (Дніпро, 1–3 березня 2023 р.). Дніпро : НТУ «ДП», 2023. С. 250–252.

34. Dobrovolska R. Historical and cultural context of the concept of music therapy. *Scientific progress: innovations, achievements and prospect s*: proceedings of the 7th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2023. Pp. 292–298.

35. **Добровольська Р. О.**, Газінська О. В. Історичний аспект розвитку музичної терапії у Великобританії та США. *Філософія культурно-мистецької освіти* : матер. II Всеукр. конфер. (Київ, 24 березня 2023 р.). Київ, 2023. С. 69–74.

36. Dobrovolska R. Ways of development of modern music therapy. International scientific conference. *Research activities and achievements in pedagogy*

and psychology : conference proceedings (Częstochowa, the Republic of Poland, 5–6 April 2023). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. Pp. 63–65.

37. Добровольська Р. О. Професійна підготовка музичних терапевтів у змісті сучасної університетської освіти Австрії. *Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи* : матер. I Міжнр. наук.-практ. конфер. здобувачів вищої освіти та молодих учених / ред. І. М. Власенко (відп.ред.). Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2023. С. 23–26.

38. Добровольська Р. О. Музична терапія в університетській освіті України. *Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конфер. студентів, аспірантів і молодих вчених (Чернігів, 26–27 квітня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 604–606.

39. Добровольська Р. О. Українська університетська освіта та музична терапія. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін* : матер. XXVII Міжнар. наук.-практ. конференції / за заг. редакцією М. Мороз, Ю. Ївженка. Бар : редакційно-видавничий центр КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», 2023. С. 33–35.

40. Добровольська Р. О. Моделювання професійної підготовки музичних терапевтів в Європі та США. *Вектори розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в умовах глобалізації* : матер. Міжнар. наук.-практ. конференції (Полтава, 19 жовтня 2023 р.) : у 2 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 15–17.

41. Добровольська Р. О. Методологічний інструментарій підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у країнах Європи та США. *Мистецтво у кризові періоди: навчання і терапія* : матер. Міжнар. наук. конф. (Львів, 12 жовтня 2023 р.). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. С. 52–57.

42. Добровольська Р. О. Підготовка фахівців-музикантів до застосування музичної терапії в університетах Європейського Союзу та США. *Мистецтво та освіта в контексті національних традицій та сучасних трансформацій* : матер. Всеукр. наук.-практ. онлайн-конференції за участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Вінниця, 9 листопада 2023 р.). Вінниця : ВДПУ, 2023. 205 с.

43. Добровольська Р. О. Досвід використання музичної терапії у професійній діяльності в університетах США. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених* : матер. IX Всеукр. наук.-практ. конфер. студентів, аспірантів та молодих учених (Одеса, 15 грудня 2023 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 273–275.

44. Добровольська Р. О. Ретроспективний аналіз музикотерапевтичної освіти в США. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства* : матер. X Міжнар. конфер. молодих учених та студентів (Одеса 18–19 жовтня 2024 р.). Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2024. Т.1. С. 173–178.

45. Добровольська Р. О. Музична терапія в Іспанії. *Мистецтво у кризові періоди: навчання і терапія* : матер. II Міжнар. наук. конфер. (Львів, 17 жовтня 2024 р.). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2024. С. 139–144.

46. Добровольська Р. О. Швейцарія як приклад інноваційних програм з музикотерапії. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному європейському соціокультурному просторі* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 17–18 квітня 2025 р.) / упоряд. В. В. Григор'єва, А. І. Омельченко. Запоріжжя : БДПУ, 2025. С. 94–98.

47. Добровольська Р. О. Музична імпровізація як компонент музичної терапії в фаховій підготовці вчителів музичного мистецтва. *Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. інтер.-конфер. (Вінниця, 18–19 березня 2025 р.). Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. С. 140–145.

Інші видання:

48. Добровольська Р. О. Освітня модель підготовки музичних терапевтів: досвід академії музики в Катовіце. *Гуманітарний корпус* : збірник статей з актуальних наукових проблем. Київ : ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2025. Вип. 57. С. 80–84.

АНОТАЦІЯ

Добровольська Р. О. Теорія і практика підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Центральнотраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2026.

У дисертації розкрито й цілісно схарактеризовано розвиток теорії і практики підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності та з'ясувати перспективи її вдосконалення в сучасних ЗВО України. Провідна ідея дослідження ґрунтується на положенні про те, що теорія і практика освіти в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності ґрунтуються на давніх багатонаціональних та історичних традиціях і залежать від державної політики в галузі освіти. Країни Європейського Союзу та США мають вагомі педагогічні досягнення та розвинену систему професійної підготовки фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності, окремі аспекти якої можуть бути взяті для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування в Україні у контексті актуалізованого зарубіжного досвіду.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що: вперше здійснено цілісний науковий аналіз проблеми підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності, визначено й теоретично обґрунтовано можливості використання в Україні зарубіжного досвіду роботи щодо організації та проведення відповідної підготовки фахівців до професійної діяльності в системі вищої освіти; схарактеризовано етапи становлення та розвитку музичної терапії в країнах Європи та США та розкрито тенденції функціонування музичної терапії в соціокультурному та освітньому просторі країн Європи та США; з'ясовано і проаналізовано сучасні моделі професійної підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності; узагальнено актуальний для розвитку сучасної системи вітчизняної освіти зарубіжний досвід та визначено перспективи вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до застосування музичної терапії у професійній діяльності в Україні у контексті актуалізованого зарубіжного досвіду (здійснення підготовки музичних терапевтів за всіма рівнями вищої освіти: бакалавр, магістр та доктор філософії; розробка стандартів підготовки фахівця з музичної терапії за всіма рівнями вищої освіти; впровадження музичної терапії у зміст сучасної університетської освіти України; модернізація освітніх програм професійної підготовки музичних терапевтів, у яких важливе місце має посідати педагогічна практика з використанням досвіду країн Європейського Союзу та США; міжнародне співробітництво в галузі музичної терапії, розширення географії академічної мобільності студентів та викладачів; посиленням міждисциплінарних зв'язків з інтеграцією їх змісту в програмі підготовки музичних терапевтів; активне впровадженні музикотерапевтичних технологій в освітнє середовище закладів вищої освіти; створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії навчання музичних терапевтів). Уточнено особливості підготовки музичних терапевтів в університетах Європейського Союзу та США; поняття «музична терапія», «музична терапія у соціокультурному просторі», «музична імпровізація», «культурна компетентність», «соціальна компетентність», «супервізія». Удосконалено форми, методи, засоби та технології підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності, спрямовані на підвищення ефективності даного процесу. Дістали подальшого розвитку теоретичні засади осмислення підготовки фахівців мистецького спрямування в університетах Європейського Союзу та США до застосування музичної терапії у професійній діяльності в умовах формування єдиного світового освітнього простору.

Ключові слова: музична терапія, підготовка фахівців мистецького спрямування, університети Європейського Союзу та США, заклади вищої освіти України.

ABSTRACT

Dobrovolska R. O. Theory and Practice of Arts Specialists Training in the Universities of the European Union and the USA for the Application of Music Therapy in Professional Practice – Qualifying scientific work (manuscript).

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2026.

The dissertation comprehensively examines and characterizes the development of the theory and practice of training specialists in artistic fields at universities of the European Union and the United States for the application of music therapy in professional practice. In addition, the dissertation explores prospects for improving such training in modern Ukrainian higher education institutions.

The scientific novelty and theoretical significance of the obtained results lie in the following: for the first time, a comprehensive scientific analysis of the problem of training arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice has been conducted; the possibilities of using foreign experience in organizing and implementing such training within the higher education system of Ukraine have been identified and theoretically substantiated; the stages of formation and development of music therapy in European and American countries have been characterized, and trends in the functioning of music therapy within the sociocultural and educational space of these countries have been revealed; modern models of professional training of arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice have been identified and analyzed; relevant foreign experience significant for the development of the modern Ukrainian education system has been generalized, and prospects for improving the system of professional training of future arts specialists for the application of music therapy in Ukraine have been determined.

The specifics of training music therapists in universities of the European Union and the USA have been clarified; the concepts of «music therapy», «music therapy in the sociocultural space», «music improvisation», «cultural competence», «social competence», and «supervision» have been refined. Forms, methods, tools, and technologies for training arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice have been improved, aimed at increasing the effectiveness of this process. Further development has been achieved in the theoretical foundations for understanding the training of arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice within the context of the formation of a unified global educational space.

Based on an analysis of the views of scholars and practitioners in Europe and the USA regarding the development of music therapy, an interpretation of the concept of «music therapy» has been proposed. Music therapy is understood as a method of psychotherapy based on the therapeutic effects of music on an individual's psyche. It

is considered a system of psychosomatic regulation of the human body, in which the acoustic waves of music influence the individual's emotional, psychological, physical, and spiritual spheres.

Music therapy is defined as the professional use of music and its elements as an intervention in educational, medical, and community environments with individuals, groups, families, or communities seeking to optimize quality of life and improve social, communicative, emotional, intellectual, physical, and spiritual health and well-being. Research, practice, education, and clinical training in music therapy should be based on professional standards appropriate to the educational, cultural, social, and political context.

Trends in the functioning of music therapy in the sociocultural and educational spheres of Europe and the USA have been identified, including consolidation of the discipline and profession of the music therapist; integration of music therapy into education and healthcare systems; legislative recognition of the music therapist profession; incorporation of patient diagnostic training into professional preparation; training of music therapy professionals through full university degree programs (bachelor's, master's, doctoral levels); and the accumulation and dissemination of knowledge and experience in the field of music therapy.

The current state of training arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice has been examined. It has been established that the USA is the global leader in integrating music therapy into modern university education. Three leading European countries that meet the criteria of legal recognition, regulation, and legal certification of music therapy have been identified: Austria, Latvia, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Among these countries, Austria is distinguished by providing university-level music therapy education at all academic levels (bachelor's, master's, and doctoral) and occupies a leading position in Europe. At the present stage, Spain is characterized by the dynamic implementation of music therapy in university education.

The conceptual foundations of training arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice have been substantiated. An analysis of methodological approaches to designing educational programs revealed that integrative, practical, reflective, and interdisciplinary approaches predominate in the training of arts specialists for music therapy in these regions. These approaches are based on a set of methodological principles, including individualization, active student engagement in the educational process, emphasis on the development of practical skills, interdisciplinarity, and collaboration with practicing professionals.

It has been established that modeling the system of training arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice involves four key areas of professional development: acquisition of knowledge and theoretical foundations of the profession; development of practical skills and competencies; development of social competence; and formation of professional qualities.

Modern models of professional training of arts specialists in universities of the European Union and the USA for the application of music therapy in professional practice have been analyzed.

The study of the specific features of training arts specialists in universities of the European Union and the USA has made it possible to propose promising directions for improving the professional training system of future arts specialists in Ukraine. These include the development of standards for training music therapy specialists at all levels of higher education; integration of music therapy into the content of modern university education in Ukraine; modernization of music therapy training programs with an emphasis on pedagogical practice using the experience of European Union countries and the USA; expansion of international cooperation and academic mobility; integration of music and medical disciplines in training programs; active implementation of music therapy technologies in higher education institutions; and introduction of doctoral-level training in music therapy within PhD programs.

Keywords: music therapy; arts specialists training; universities of the European Union and the USA; Ukrainian higher education institutions.